

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 28 kwietnia 2023 r.

Pozycja 134

POSTANOWIENIE

z dnia 20 lipca 2016 r.

Sygn. akt Ts 248/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Marek Zubik,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.B. w sprawie zgodności:

art. 305 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 889, poz. 555, ze zm.) z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 24 listopada 2016 r. (data wniesienia) M.B. (dalej: skarżący) kwestionuje zgodność art. 305 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 889, poz. 555, ze zm.; dalej: kpk) z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została złożona na podstawie następującego stanu faktycznego. 12 stycznia 2016 r. skarżący złożył zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa z wnioskiem o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i karnego. Po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego prokurator postanowieniem z 4 marca Sąd Rejonowy w K. w wyroku z 28 maja 2015 r. (sprawa [...]) uznał skarżącego winnym popełnienia trzech przestępstw i wymierzył mu karę łączną 1 roku pozbawienia wolności. Apelacja wniesiona przez skarżącego od powyższego rozstrzygnięcia została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z 29 września 2015 r. (sprawa [...]). Skarżący został wezwany do odbycia kary pozbawienia wolności 20 października 2015 r., zaś 23 października 2015 r. złożył do Sądu Okręgowego w K. wniosek o udzielenie zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Postanowieniem z 29 października 2015 r. Sąd Okręgowy K. – Wydział VI Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych (sprawa [...]) umorzył postępowanie w sprawie ze względu na treść art. 14 ust. 1 ustawy nowelizującej kk z 2015 r., który zezwalał na stosowanie przepisów dotychczasowych tylko wobec skazanych, w sprawie których przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej kk z 2015 r. orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności i którzy spełniają warunki określone w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym

w systemie dozoru elektronicznego (Dz.U.2010.142. 960, ze. zm.; dalej: ustawa o wykonywaniu kary z 2007 r.). Postanowieniem z 3 grudnia 2015 r. Sąd Apelacyjny w K. – II Wydział Karny (sprawa [...]) oddalił złożone przez skarżącego zażalenie na orzeczenie sądu I instancji.

1. Zdaniem skarżącego treść zakwestionowanej regulacji doprowadziła do pozbawienia go możliwości ubiegania się o zezwolenie na odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego tylko z tego powodu, że zdecydował się na skorzystanie z przysługującego mu prawa do złożenia apelacji od wyroku sądu I instancji. Jak podnosi, w jego sprawie doszło do naruszenia zasady dwuinstancyjności postępowania dlatego, że gdyby chciał skorzystać z dobrodziejstwa ustawy o wykonywaniu kary z 2007 r., musiałby zrezygnować z apelacji, której wniesienie opóźniło termin uprawomocnienia się wyroku, co nastąpiło po 1 lipca 2015 r. Zaskarżony przepis narusza ponadto w ocenie skarżącego prawo do sądu, o którym mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Uchylenie aktu prawnego uniemożliwiło mu bowiem, jak utrzymuje, ubieganie się o dokonanie oceny przez sąd, czy spełnia warunki udzielenia zgody na odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Skarżący wskazuje ponadto na naruszenie zasady równości przez art. 14 ust. 1 ustawy nowelizującej kk z 2015 r. Przewidując, że tylko osoby, które przed 1 lipca 2015 r. zostały prawomocnie skazane, mogą ubiegać się o odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jak podnosi, ustawodawca dokonał selekcji skazanych, ze względu na rodzaj wydanego w ich sprawie wyroku – skazani prawomocnie mają korzystniejszą sytuację procesową niż ci, którzy skorzystali ze swojego prawa do dwuinstancyjnego postępowania.

2. *In fine* złożonej skargi konstytucyjnej skarżący wnosi o wydanie postanowienia tymczasowego, którego przedmiotem byłoby zawieszenie wyroku Sądu Rejonowego w K. z 28 maja 2015 r. do czasu zakończenia postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

3. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 22 marca 2016 r. wezwano pełnomocnika skarżącego do uzupełnienia braków formalnych skargi konstytucyjnej m.in. przez uzasadnienie zarzutu niezgodności zaskarżonego przepisu ze wskazanymi w niej prawami konstytucyjnymi, a także powołanie argumentów lub dowodów na poparcie tego zarzutu.

4. W piśmie procesowym nadesłanym w celu uzupełnienia braków skargi skarżący wyjaśnia, że do naruszenia zasady równości przez zaskarżony przepis doszło na skutek zróżnicowania sytuacji prawnej obywateli ze względu na ustalenie, w jakim momencie czasu został wobec nich wydany prawomocny wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności. W konsekwencji tego, jak utrzymuje, osoby skazane prawomocnie po 1 lipca 2015 r. zostały pozbawione możliwości odbycia kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Podnosi, że gdyby chciał skorzystać z możliwości odbycia kary w tym systemie, musiałby zrezygnować z przysługującego mu prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego. W tym fakcie upatruje on także przyczynę naruszenia prawa do jawnego i sprawiedliwego rozpoznania sprawy przez sąd II instancji.

5. Zdaniem skarżącego kwestionowana regulacja jest niezgodna ponadto z art. 42 ust. 3 Konstytucji. Przyznanie prawa do skorzystania z możliwości odbycia kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego tylko tym osobom, wobec których został wydany prawomocny wyrok skazujący przed 1 lipca 2015 r. jest sprzeczne z zasadą domniemania niewinności. Jak uzasadnia: „Sprzeczność ta polega na tym, iż osoba skazana nieprawomoc-

nie rezygnuje z dalszej procedury odwoławczej i musiałaby składać wniosek o zezwolenie na odbycie kary w dozoru elektronicznym. Oznaczałoby to uznanie prawidłowości rozstrzygnięcia sądu I instancji i jednocześnie uznanie własnej winy oskarżonego”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Skarga konstytucyjna jest środkiem ochrony indywidualnych praw i wolności o charakterze podmiotowym. Jej rozpoznanie zostało uzależnione od spełnienia licznych warunków wynikających bezpośrednio z art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowanych w ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.12016.293; dalej: ustawa o TK). Zgodnie z art. 77 ust. 3 pkt 5 ustawy o TK Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu wnioskowi lub skardze, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia. Zgodnie zaś z ust. 4 regulacji tej nie stosuje się, jeżeli wydanie orzeczenia w sprawie jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw.

2. Zaskarżony przepis stanowi, że w stosunku do skazanych, wobec których przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności i którzy spełniają warunki określone w ustawie o wykonywaniu kary z 2007 r., stosuje się przepisy dotychczasowe. Skarżący przed 1 lipca 2015 r. (data wejścia w życie kwestionowanej regulacji) uzyskał wyrok nieprawomocny, co stanowiło podstawę odmowy rozpoznania jego wniosku o odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

3. Ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U.428; dalej: ustawa o zmianie kk i kkw z 2016 r.) dokonano nowelizacji m.in. przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz.U.90.557, ze zm.: dalej: kkw). Art. 2 pkt 7 ustawy o zmianie kk i kkw z 2016 r. wprowadził do kkw oddział 2a zatytułowany „Warunki i tryb orzekania o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego”. Artykuł 43la § 1 i 3 tego oddziału stanowią:

§ 1. Sąd penitencjarny może udzielić skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, jeżeli zostały spełnione łącznie następujące warunki:

- 1) wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą jednego roku, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 Kodeksu karnego,
- 2) jest to wystarczające do osiągnięcia celów kary,
- 3) skazany posiada określone miejsce stałego pobytu,
- 4) osoby pełnoletnie zamieszkujące wspólnie ze skazanym wyraziły zgodę, o której mowa w art. 43h § 3,
- 5) odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne, o których mowa w art. 43h § 1.

§ 3. Skazanemu, który rozpoczął już odbywanie kary w zakładzie karnym, można udzielić zezwolenia na odbycie w systemie dozoru elektronicznego pozostałej części kary, jeżeli za udzieleniem zezwolenia przemawiają dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego.

Ustawa nowelizująca kk i kkw z 2016 r. nie wprowadziła wprawdzie przepisu przejściowego uchylającego zaskarżony art. 14 ust. 1 ustawy nowelizującej kk z 2015 r., jednakże przytoczona treść wprowadzonych przez tę ustawę regulacji wskazuje jednoznacznie na to, że przepis ten utracił moc obowiązującą. Krąg osób mających możliwość wykonywania orzeczonej kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie jest już bowiem w jej świetle ograniczony wyłącznie do osób, które uzyskały prawomocny wyrok skazujący

przed 1 lipca 2015 r. Ze względu zaś na treść przewidzianych w tej ustawie unormowań – tożsamy z regulacją, której zastosowania *de facto* skarżący dochodził w trybie wniesionej skargi konstytucyjnej – nie ma podstaw do uznania, że została spełniona przesłanka, o której mowa w art. 77 ust. 4 ustawy o TK.

4. Niezależnie od powyższego Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że wniesiona skarga nie spełnia ustawowych i konstytucyjnych przesłanek dopuszczalności tego środka ochrony praw i wolności. Z art. 79 ust. 1 Konstytucji, a także z przepisów ustawy o TK wynika, że uprawnionym do wniesienia skargi konstytucyjnej jest osoba, której konstytucyjne prawa lub wolności zostały naruszone na skutek wydania rozstrzygnięcia na podstawie niekonstytucyjnego przepisu.

5. Skarżący naruszenie przysługujących mu praw upatruje w zapadnięciu rozstrzygnięcia umarzającego postępowanie w sprawie wniosku w przedmiocie zastosowania wobec niego systemu dozoru elektronicznego. Wydanie tego rozstrzygnięcia miałoby – w jego ocenie – doprowadzić do naruszenia zasady domniemania niewinności, prawa do sądu i prawa do rozpoznania sprawy w II instancji.

6. Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że skarżący nie uprawdopodobnił, iż w jego sprawie na skutek wydania ostatecznego rozstrzygnięcia doszło do naruszenia wskazanych w skardze praw konstytucyjnych. Sprawa skarżącego, zarówno w przedmiocie odpowiedzialności karnej, jak i w przedmiocie możliwości wykonania orzeczonej wobec niego kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, została rozpoznana przez sąd w postępowaniu dwuinstancyjnym. Okoliczność, że wniesienie apelacji faktycznie uniemożliwiło skarżącemu skorzystanie z jednej z form wykonania kary pozbawienia wolności nie uzasadnia jeszcze tezy, że w ten sposób uszczerbku doznało jego uprawnienie do rozstrzygnięcia sprawy w postępowaniu dwuinstancyjnym. W jego przypadku doszło do tzw. konkurencji praw, z których jedno prawo ma charakter konstytucyjny (prawo do rozpoznania sprawy w dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym), drugie zaś – miało charakter ustawowy. Nie budzi przy tym wątpliwości, że konstytucja nie gwarantuje obywatelowi możliwości odbywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Ponieważ sprawa skarżącego została rozpoznana w dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym, skarżący nie może zasadnie twierdzić, że wydane na podstawie kwestionowanego przepisu rozstrzygnięcie naruszyło jego prawo do takiego postępowania (jak też prawo do sądu), z tego tylko względu, że wniesienie apelacji faktycznie uniemożliwiło mu skorzystanie z istniejącej jeszcze w momencie wydania wyroku w I instancji możliwości wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

7. Skarżący nie wykazał ponadto, że kwestionowany art. 14 ust. 1 ustawy nowelizującej kk z 2015 r. jest niezgodny z art. 42 ust. 3 Konstytucji. Ani z treści zaskarżonej regulacji, ani z uzasadnienia wydanych w sprawie rozstrzygnięć nie wynika, aby skarżący był zmuszony do – jak sam podnosi – „uznania swojej winy” przed uzyskaniem prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie.

8. Skarżący we wniesionej skardze wskazuje ponadto na naruszenie przez zakwestionowaną regulację zasady równości wobec prawa, o której mowa w art. 32 ust. 1 Konstytucji, przez odmienne traktowanie osób, wobec których zapadło już prawomocne rozstrzygnięcie, od osób, wobec których wydano jedynie nieprawomocne orzeczenie. Uzasadniając tezę o niedopuszczalności uznania art. 32 Konstytucji za źródło konstytucyjnych praw lub wolności, których naruszenie legitymuje do wniesienia skargi konstytucyjnej, Trybunał Konstytucyjny

w wydanym w pełnym składzie postanowieniu z 24 października 2001 r. (SK 10/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 225) stwierdzał, że wynikająca z niego zasada równości stanowi jedynie zasadę ogólną, mającą charakter prawa niejako „drugiego stopnia”, tzn. przysługującego w związku z konkretnymi normami prawnymi, a nie w oderwaniu od nich, „samoistnie”. Teza ta, jak podkreślał, znajduje swoje uzasadnienie w specyfice przyjmowanego na gruncie Konstytucji rozumienia „równości”, która w jego świetle nie ma charakteru abstrakcyjnego i absolutnego, ale „funkcjonuje zawsze w pewnym kontekście sytuacyjnym, odniesiona musi być do zakazów lub nakazów albo nadania uprawnień określonym jednostkom (grupom jednostek) w porównaniu ze statusem innych jednostek (grup)”. W związku z powyższym możliwość powołania się w skardze konstytucyjnej na naruszenie zasady równości jest, jak zaznaczył, ograniczona wyłącznie do przypadków, w których zostaną wskazane konkretne podmiotowe prawa, wolności lub obowiązki o charakterze konstytucyjnym, w zakresie których zasada ta została naruszona. Jak już Trybunał zauważył, uprawnienie do ubiegania się o wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie ma zaś charakteru takiego prawa konstytucyjnego. Ponadto Trybunał podniósł, że skarżący nie wyjaśnił, dlaczego oznaczone przez niego kategorie podmiotów powinny być traktowane tak samo. Nie uzasadnił także, dlaczego nie stanowiłoby naruszenia zasady równości zastosowanie – jak proponuje – jako kryterium różnicowania osób, którym przysługuje prawo ubiegania się o wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, daty wydania rozstrzygnięcia, chociażby nieprawomocnego. Także w tym przypadku doszłoby przecież do odmiennego traktowania osób, wobec których nie orzeczono jeszcze prawomocnie bezwzględnej kary pozbawienia wolności, a zatem osób w świetle prawa niewinnych, w zależności od tego, czy zostało wobec nich wydane nieprawomocne orzeczenie przed 1 lipca 2015 r., czy też jeszcze toczy się postępowanie karne w ich sprawie.

W związku z powyższym, na podstawie art. 77 ust. 3 pkt 4 i 5 ustawy o TK, Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

Ponadto Trybunał stwierdza, że ze względu na odmowę nadania dalszego biegu rozpatrywanej skardze konstytucyjnej wniosek o wydanie postanowienia tymczasowego wstrzymującego wykonanie orzeczenia wyroku Sądu Rejonowego w K. z 28 maja 2015 r. ([...]) nie może zostać pozytywnie rozpatrzony.